

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer

De luchtkwaliteit om ons heen

Informatie over de kwaliteit van de
lucht bij u in de buurt

De luchtkwaliteit om ons heen

Informatie over de kwaliteit van de lucht
bij u in de buurt

Inhoudsopgave

1. Onze lucht wordt schoner	3
2. De kwaliteit van de lucht om ons heen	5
a. Wat zijn de gezondheidsrisico's?	5
b. Welke stoffen beïnvloeden de luchtkwaliteit?	5
c. Hoe wordt de luchtkwaliteit gemeten?	5
d. Wordt er in mijn straat gemeten?	6
e. Wat is de luchtkwaliteit in mijn straat?	6
f. Hoe ontstaan er overschrijdingen?	6
3. Verbeteren van de luchtkwaliteit	9
a. Wat is het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)?	9
b. Mag er nog wel gebouwd worden in mijn buurt als de luchtkwaliteitsnormen zijn overschreden?	10
c. Wie moeten er maatregelen treffen?	10
d. Kan ik mijn gemeente aanspreken op het treffen van maatregelen?	10
e. Heeft een overschrijding van de luchtkwaliteit meestal één duidelijke oorzaak?	10
f. Is er extra aandacht voor de luchtkwaliteit bij scholen?	11
g. Wat kan ik zelf doen om de luchtkwaliteit te verbeteren?	11
4. Meer informatie	12
a. Meer informatie over het NSL	12
b. Meer informatie over wet- en regelgeving	12
c. Meer informatie over de maatregelen in mijn gemeente	12
d. Meer informatie over gezondheid en luchtkwaliteit	12

1. Onze lucht wordt schoner

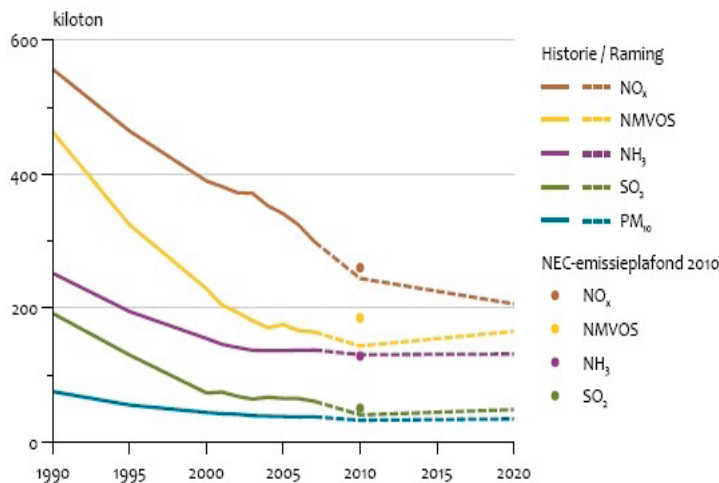
De lucht om ons heen wordt steeds schoner. Dat is goed nieuws, want een schone lucht draagt bij aan een goede gezondheid en een vitale natuur. Maar ..., de klus is nog niet geklaard. We voldoen nog niet overal aan de Europese normen. In deze folder leest u de belangrijkste feiten over de kwaliteit van onze lucht. In Nederland in het algemeen, maar ook bij u in de buurt. Op de laatste bladzijde leest u waar u meer informatie kunt vinden.

Nederland heeft vooral problemen met twee vervuilende stoffen in de lucht: fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide (NO₂). De concentratie van deze twee stoffen ligt op sommige plaatsen boven de Europese norm.

De EU en Nederland hebben regels opgesteld om de luchtkwaliteit te verbeteren. Zo is er een maximum gesteld aan de hoeveelheid vervuilende stoffen die een auto of fabriek mag uitstoten. Daarnaast gelden er voor alle landen grenzen aan de totale uitstoot van vervuilende stoffen, de zogenaamde emissieplafonds. Dit beleid zorgt ervoor dat de concentratie schadelijke stoffen daalt.

Ondanks de verbeteringen in de (lokale) luchtkwaliteit worden op sommige plekken toch nog de (Europese) normen overschreden. Daarom is de Nederlandse overheid op 1 augustus 2009 gestart met het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). In dit samenwerkingsprogramma hebben rijksoverheid, provincies en gemeentes afgesproken alle pijnpunten tijdig weg te werken. Dat betekent dat de lucht overal in Nederland tijdig zal voldoen aan de Europese normen.

Wij, u en de overheid, verbeteren de luchtkwaliteit om gezondheidsrisico's te verminderen en de natuur te versterken.

Figuur 1: Emissie luchtverontreinigende stoffen.
Milieubalans 2009 © Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), september 2009

2.

De kwaliteit van de lucht om ons heen

a. Wat zijn de gezondheidsrisico's?

Luchtverontreiniging bestaat uit een complex mengsel van vele stoffen. Twee daarvan zijn PM₁₀ en NO₂. PM₁₀ is een verzamelnaam voor alle kleine deeltjes (kleiner dan 10 micrometer) die diep in de longen kunnen doordringen. Fijn stof (PM₁₀) en NO₂ komen beide vrij bij verbrandingsprocessen in de Industrie en het gemotoriseerd verkeer. Maar fijn stof kan bijvoorbeeld ook bestaan uit kleine deeltjes bodemstof of zeezout.

Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat PM₁₀ en NO₂ schadelijk zijn voor de gezondheid, vooral voor de luchtwegen en het hart- en vaatstelsel. Chronische blootstelling aan luchtverontreiniging zorgt bij de huidige PM₁₀-concentraties in Nederland voor een levensduurverkorting van gemiddeld een jaar.

Niet alleen chronische, maar ook acute blootstelling kan grote gevolgen hebben. In 2006 overleden zo'n tweeduizend mensen enkele dagen tot weken eerder dan nodig door een acute blootstelling aan fijn stof. Dat is veel, maar toch nog altijd zo'n 35 procent minder dan begin jaren negentig. Het gaat dus de goede kant op. Feit is dat de hoeveelheid fijn stof in de lucht nooit geheel kan worden teruggedrongen, omdat een groot deel van natuurlijke oorsprong is.

b. Welke stoffen beïnvloeden de luchtkwaliteit?

De luchtkwaliteit wordt bepaald door verschillende stoffen uit meerdere bronnen. De Europese Unie heeft onder andere grenswaarden bepaald voor fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide (NO₂). De grenswaarde is de maximaal toegestane concentratie schadelijke deeltjes per kubieke meter lucht. Alle Europese landen moeten zich straks houden aan deze grenswaarden. In Nederland geldt dat voor fijn stof (PM₁₀) vanaf 11 juni 2011 en voor stikstofdioxide vanaf 1 januari 2015¹.

Andere verontreinigende stoffen in Nederland zijn ammoniak (vooral vanuit de intensieve landbouw) en zwaveldioxiden (grotendeels vanuit de industrie). Daarnaast zijn er nog de vluchtige organische stoffen. Dit is een verzameling van koolwaterstofverbindingen die gemakkelijk verdampen, waardoor ze smog en verzuring kunnen veroorzaken. Deze stoffen zijn onder meer afkomstig uit de chemische industrie. Al deze vervuilende stoffen hebben ook een negatieve invloed op de kwaliteit van de natuur. Het plaatje op pagina 3 laat zien dat Nederland de afgelopen jaren de emissies van deze vervuilende stoffen al goed weet terug te dringen.

De belangrijkste veroorzakers van extra hoge concentraties vervuilende stoffen in de lucht zijn het gemotoriseerde verkeer en de landbouw. De overschrijdingen door het verkeer vinden plaats langs de drukke snelwegen in de Randstad en langs de drukke straten in de grote steden. De overschrijdingen door de landbouw zijn te vinden in Noord-Brabant, Limburg, Gelderland, Utrecht en Overijssel. Daarnaast stoten ook de industrie, de scheepvaart en de luchtvaart luchtverontreinigende stoffen uit. Maar dit leidt slechts in een beperkt aantal gevallen tot overschrijding van de grenswaarden.

c. Hoe wordt de luchtkwaliteit gemeten?

De manier van meten hangt af van de stof en van het doel van de meting. Er zijn twee methodes: actief en passief.

• Actief meten

Het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML) voert actief metingen uit. Het gaat hierbij onder andere om fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide (NO₂). Deze manier van meten vindt plaats op jaarbasis en vergt veel kennis en ervaring. Bovendien moet de apparatuur regelmatig worden onderhouden en geïjkt. De kosten van een meetpunt bedragen dan ook al snel tienduizenden euro's per jaar. Voordeel van deze manier van meten is dat het – door de nauwkeurigheid – voldoet aan EU-eisen voor het toetsen van de luchtkwaliteit aan de grenswaarden.

¹ Uitzondering is de agglomeratie Heerlen – Kerkrade, die al vanaf 1 januari 2013 moet voldoen aan de grenswaarde voor stikstof.

Passief meten

- Een alternatief is de passieve meting. Van bijvoorbeeld NO₂ is bekend hoe snel het zich verplaatst. Met behulp van chemicaliën is vast te stellen hoeveel NO₂ in een periode van enkele weken door een buisje gaat. Zo kan een schatting worden gemaakt van de gemiddelde concentratie op de betreffende locatie. Deze meting is goedkoop, maar aanzienlijk minder nauwkeurig dan een actieve meting. Hij voldoet dus niet aan de Europese eisen voor het toetsen van de luchtkwaliteit aan de grenswaarden.

Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit

Nederland is wettelijk verplicht de kwaliteit van de lucht te meten. De voorwaarden die gelden voor de apparatuur en de hoeveelheid meetpunten, zijn vastgelegd in de Europese richtlijn luchtkwaliteit. Met het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit (LML) van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voldoet Nederland aan die wettelijke verplichting (zie ook www.rivm.nl).

Voor belangrijke componenten als PM₁₀ en NO₂ zijn ruim veertig meetpunten beschikbaar, verdeeld over verschillende locaties. Dit zorgt voor een voldoende representatief beeld van de Nederlandse luchtkwaliteit.

d. Wordt er in mijn straat gemeten?

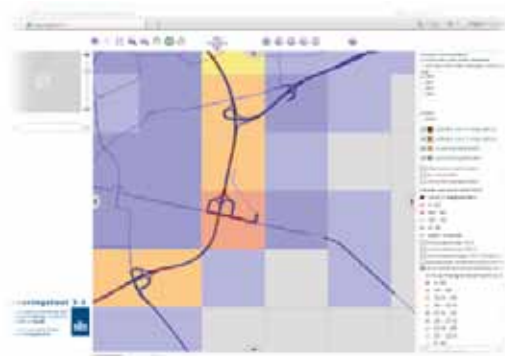
Waar de metingen precies plaatsvinden, is te vinden op de website² van het LML-RIVM. De kans is echter klein dat er exact bij u in de straat wordt gemeten. En al staat er een meetstation bij u in de straat, dan hoeft dat nog niets te zeggen over de concentratie tweehonderd meter verderop. Juist daarom maken de onderzoekers gebruik van rekenmodellen. Deze berekenen met behulp van onder meer de meetresultaten de concentratie overal in Nederland. Dit biedt inzicht in de concentraties NO₂ en PM₁₀, zonder dat het nodig is op elke straathoek metingen uit te voeren. Ook helpen de modellen om iets te zeggen over de toekomstige concentraties. De resultaten zijn te vinden op de website van het NSL: www.nsl-monitoring.nl.

e. Wat is de luchtkwaliteit in mijn straat?

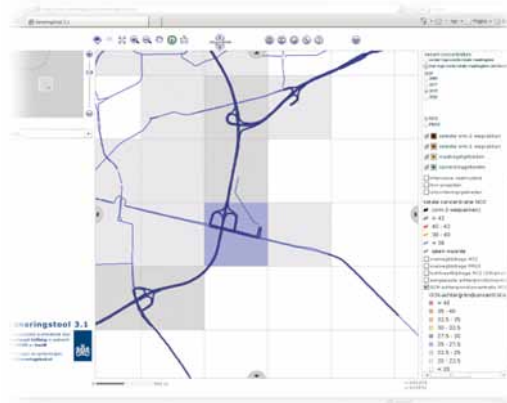
Wilt u meer weten over de kwaliteit van de lucht in uw straat? Raadpleegt u dan de NSL-saneringstool. Daar vindt u de (ontwikkeling van de) concentraties NO₂ en PM₁₀ op straatniveau. Het is een uniek instrument, dat iedere Nederlander inzicht biedt in de luchtkwaliteit in zijn of haar buurt. De saneringstool geeft informatie over de huidige concentraties in uw straat, maar ook over de verwachte concentraties in de toekomst.

Het programma laat ook zien of de Europese normen worden overschreden en met hoeveel. Bovendien maakt de saneringstool het mogelijk het effect van maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit door te rekenen. De overheid gebruikt de tool om te bepalen welke maatregelen nodig zijn om de grenswaarden tijdig te halen.

De saneringstool gaat in de toekomst overigens monitoringstool heten. U vindt de tool op www.nsl-monitoring.nl.

Figuur 2: Voorbeeld uit de Saneringstool voor het jaar 2010

Figuur 3: Voorbeeld uit de Saneringstool voor het jaar 2015

f. Hoe ontstaan er overschrijdingen?

Overschrijdingen van de grenswaarden voor fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide ontstaan als een optelsom van diverse bronnen. In de eerste plaats is er overal al een bepaalde hoeveelheid fijn stof (PM₁₀) en stikstofdioxide in de lucht aanwezig. Dit is de zogenaamde achtergrondconcentratie. Deze achtergrondconcentratie ontstaat deels door stoffen die overwaaien uit andere Europese landen. Ook Nederlandse fijn stof waait overigens voor een deel over de landsgrenzen.

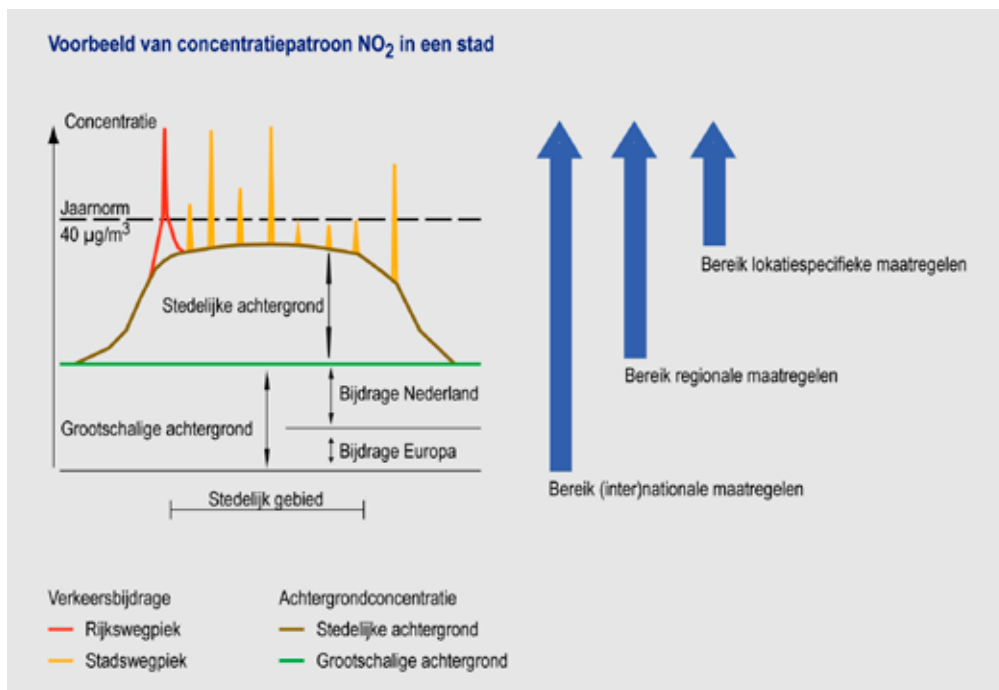
² www.lml.rivm.nl/meetnet/lml_ovz.html

In het noorden van Nederland en in Zeeland is de achtergrondconcentratie laag; in de Randstad en in delen van Brabant en Noord-Limburg wat hoger.

De achtergrondconcentratie voor fijn stof (PM₁₀) is voor een deel ook afkomstig uit de natuur, bijvoorbeeld uit opwaaiend bodemstof en zeezout. Voor een ander deel is de mens verantwoordelijk, door verkeer, industrie en veeteelt. De achtergrondconcentratie voor stikstofdioxide (NO₂) is geheel het gevolg van menselijk handelen. Ongeveer een derde deel is afkomstig uit het buitenland.

Omdat veel schadelijke stoffen uit het buitenland komen, maakt Nederland afspraken met buurlanden. Het verminderen van de uitstoot wordt dus ook Europees aangepakt. Een voorbeeld hiervan is de Europese regelgeving voor schonere motoren voor (vracht) auto's.

Op plekken waar extra veel verkeer is, bevat de lucht relatief veel schadelijke stoffen. Zo is in de stad de (achtergrond)concentratie NO₂ vaak hoog. Druk verkeer in en om de stad kan leiden tot piekconcentraties. Hoe hoger die piekconcentraties, hoe groter de kans dat de grenswaarden worden overschreden.

Figuur 4: Voorbeeld van concentratiepatroon NO₂ in een stad.

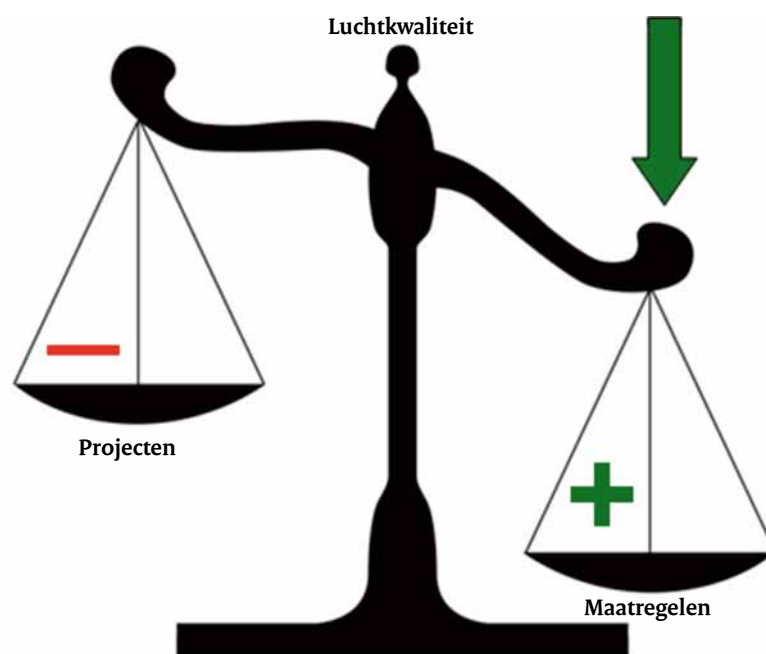
3.

Verbeteren van de luchtkwaliteit

a. Wat is het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL)?

In het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) geven de nationale, provinciale en gemeentelijke overheden aan wat ze doen om te zorgen dat Nederland op tijd aan de Europese grenswaarden zal voldoen.

De NSL-aanpak is uniek in Europa. Nederland krijgt hiervoor dan ook veel waardering. Per regio is gekeken welke maatregelen nodig zijn om aan de Europese grenswaarden te voldoen. In elk gebied moeten voldoende positieve maatregelen worden genomen om de negatieve effecten van grote (bouw)projecten op de luchtkwaliteit te compenseren. Deze manier van werken heeft meer effect dan het treffen van compenserende maatregelen per (bouw)project. De grote kracht van de NSL aanpak is dat maatregelen van het rijk, aangevuld met maatregelen van provincies, regio's en steden er samen voor zorgen dat de luchtkwaliteit in ons land op tijd gaat voldoen aan de Europese normen.

Figuur 5: Positieve effecten van de maatregelen op de luchtkwaliteit zijn groter dan de negatieve effecten van de (bouw)projecten

Het NSL bestrijkt de provincies Overijssel, Gelderland, Utrecht, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg en delen van de provincies Noord-Holland en Flevoland. Vooral in deze provincies doen zich problemen voor, door de vele drukke verkeersaders en de intensieve veehouderij. De overige provincies zitten niet in het NSL, omdat zich daar geen overschrijdingen voordoen van de grenswaarden. Maar ook in deze provincies wordt de luchtkwaliteit regelmatig getoetst.

b. Mag er nog wel gebouwd worden in mijn buurt als de luchtkwaliteitsnormen zijn overschreden?

Ja, mits het gaat om een bouwproject dat is opgenomen in het NSL. Voorheen moest voor ieder individueel bouwproject worden aangetoond dat het niet zorgt voor overschrijding van de grenswaarden van de luchtkwaliteit. Als dat wel het geval was, moesten er voldoende maatregelen worden genomen om de verslechtering te compenseren.

Het NSL zorgt ervoor dat deze individuele toets overbodig is geworden. Het maakt voor een groot gebied zichtbaar welke maatregelen Nederland neemt om de extra vervuiling van nieuwe projecten te compenseren. Hierbij gaat het dus om de effecten van alle projecten samen op de kwaliteit van de lucht in een groter gebied.

Daarnaast bevat het NSL veel extra maatregelen. De NSL-maatregelen zorgen niet alleen voor het compenseren van de verslechtering van de luchtkwaliteit door de NSL-bouwprojecten, maar ook voor het oplossen van bestaande en toekomstige knelpunten. Hierdoor zal Nederland tijdig aan de luchtkwaliteitsnormen voldoen.

c. Wie moeten er maatregelen treffen?

Zowel het rijk als de provincies en de gemeenten treffen hun maatregelen, elk op hun eigen niveau. Het rijk zorgt bijvoorbeeld voor het subsidiëren van roetfilters en een sloopregeling voor oude auto's. De provincie legt schermen aan langs regionale wegen en de gemeente verbetert het openbaar vervoer in de stad.

Gemeenten nemen vooral maatregelen als de grenswaarden in gevaar komen. Zoals het weren van vuile voertuigen of het zorgen voor een goede doorstroom van het verkeer. Maar sommige gemeenten treffen meer maatregelen dan strikt noodzakelijk. Om problemen in de toekomst te voorkomen of omdat ze zich extra willen inspannen voor de gezondheid van hun burgers.

U kunt in het NSL precies zien of uw gemeente verplicht is maatregelen te treffen en welke maatregelen dat zijn³. In het monitoringsrapport⁴ kunt u bovendien nagaan hoe ver de gemeente - maar ook het rijk en de provincie - is met de uitvoering. Elk jaar rond Oktober wordt het nieuwe monitoringsrapport bekend.

Als uit die monitoring blijkt dat uw gemeente niet genoeg doet om tijdig aan de grenswaarden te voldoen, zullen ze extra maatregelen moeten nemen. Ook kan het zijn dat uw gemeente andere maatregelen wil nemen dan ze aanvankelijk van plan was. Dat mag. De minister van VROM bekijkt dan wel of de maatregelen nagenoeg hetzelfde effect hebben.

In hoofdstuk 7 van het NSL vindt u meer informatie over de maatregelen van het rijk, de provincies en de gemeenten.

De Nederlandse overheid houdt zich niet alleen bezig met nationale maatregelen. Net als de overheden van andere landen, zorgt ze voor de invoering van maatregelen op Europees niveau. Hierbij gaat het om zaken als schonere auto's en verplichte innovaties bij fabrieken. Door Europese maatregelen moet bijvoorbeeld de industrie in alle landen aan dezelfde normen voldoen.

d. Kan ik mijn gemeente aanspreken op het treffen van maatregelen?

Ja, dat kan. Als uw gemeente in het NSL heeft beloofd maatregelen te treffen, dan moet ze dat ook doen. U kunt uw gemeente daar dus op aanspreken. Als dat niet helpt, dan kan de minister van VROM de maatregelen laten uitvoeren op kosten van de gemeente.

Ook is het mogelijk dat uw gemeente de maatregelen uit het NSL wel uitvoert, maar dat ze de luchtkwaliteit niet voldoende verbeteren om de grenswaarden te halen. De gemeente moet dan samen met andere overheden extra maatregelen treffen.

e. Heeft een overschrijding van de luchtkwaliteit meestal één duidelijke oorzaak?

Nee, er zijn meestal meerdere oorzaken, die elkaar beïnvloeden. Een voorbeeld. In een drukke binnenstad worden een bioscoop en een winkelcentrum gebouwd. Een deel van de inwoners gaat naar de nieuwe bioscoop in plaats van naar de oude. De verkeersstromen verplaatsen zich. Op de drukkerige wegen kunnen overschrijdingen van de grenswaarden ontstaan. Maar komt dat dan door de

³ Het gehele NSL is te downloaden van de VROM website: www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=9278

⁴ Het monitoringsrapport is te vinden op de NSL-website: www.nsl-monitoring.nl

bioscoop of door het winkelcentrum? Een sluitend antwoord op die vraag is meestal niet te geven.

De maatregelen die in het NSL zijn opgenomen, richten zich dan ook op het oplossen van de overschrijdingen van de grenswaarden. Welk project de veroorzaker is, is in feite niet relevant, het gaat erom dat het probleem wordt opgelost. De saneringstool (zie ook vraag 1e) helpt daarbij. Dit instrument geeft inzicht in het gezamenlijke effect van alle projecten en maatregelen die zijn opgenomen in het NSL.

f. Is er extra aandacht voor de luchtkwaliteit bij scholen?

Ja, er zijn speciale regels voor de nieuwbouw van zogeheten gevoelige bestemmingen, zoals scholen en andere gebouwen die bedoeld zijn voor kinderen. Dit geldt ook voor gebouwen waar ouderen verblijven, zoals bejaarden-, verpleeg- en verzorgingstehuizen. Deze gebouwen moeten minstens driehonderd meter verwijderd zijn van een rijksweg waar de grenswaarden worden overschreden. Voor provinciale wegen is deze afstand vijftig meter.

Uw gemeente moet bij het bouwen van bijvoorbeeld een school dus goed bedenken waar ze die bouwt, ook uit het oogpunt van gezondheid. Het bestemmingsplan hoort een passage te bevatten over de luchtkwaliteit. U kunt dit plan opvragen bij uw gemeente.

g. Wat kan ik zelf doen om de luchtkwaliteit te verbeteren?

- Vaker de fiets pakken helpt absoluut de luchtkwaliteit - en daarmee uw gezondheid – te verbeteren. Vooral in de binnenstad is het belangrijk de auto wat vaker te laten staan.
- En als u dan toch auto rijdt, doe dat dan volgens ‘het Nieuwe Rijden’ (www.hetnieuwerijden.nl). En kies voor een schone(re) auto of een deelauto. Dit alles vermindert de uitstoot van vervuilende stoffen bij u in de buurt.
- Het openbaar vervoer draagt ook bij aan de hoeveelheid fijn stof in de lucht, maar per reiziger minder dan de auto. Pak dus eens wat vaker de trein of de bus.
- Ook zuiniger met energie omgaan zorgt voor minder uitstoot van schadelijke stoffen. Ga voor meer informatie naar: www.milieucentraal.nl
- Probeer veelvuldig gebruik van een openhaard te voorkomen. Want ook die zorgt helaas voor een sterke stijging van de hoeveelheid fijn stof bij u in de buurt.
- Kijk ook eens wat uw gemeente aan maatregelen treft om de luchtkwaliteit - en daarmee uw gezondheid en de natuur - te verbeteren. Misschien kunt u verbeteringen voorstellen.
- Tot slot, vergeet de luchtkwaliteit binnenshuis niet. U houdt niet alle schadelijke stoffen buiten; ook in huis kunnen potentieel schadelijke stoffen ontstaan. Ventileer uw huis zo veel mogelijk buiten de spits en niet aan de wegzijde.

4.

Meer informatie

a. Meer informatie over het NSL

- Ministerie van VROM: www.vrom.nl
- Downloaden van het NSL:
www.vrom.nl/pagina.html?id=2706&sp=2&dn=9278

b. Meer informatie over wet- en regelgeving

Op de website van InfoMil staat informatie gericht aan uw gemeente. Maar u kunt hier ook veel informatie terugvinden, bijvoorbeeld over de achterliggende wet- en regelgeving: www.infomil.nl/onderwerpen/klimaat-lucht/luchtkwaliteit/

c. Meer informatie over de maatregelen in mijn gemeente

U kunt deze informatie opvragen bij uw gemeente. Mogelijk heeft uw gemeente een Lucht Actie Plan opgesteld. Ook moet de luchtkwaliteit zijn meegenomen in de bestemmingsplannen en in sommige vergunningverleningen, zoals bij landbouwbedrijven. Ook in hoofdstuk 7 van het NSL vindt u meer informatie over de maatregelen van het rijk, de provincies en de gemeenten.

d. Meer informatie over gezondheid en luchtkwaliteit

- Voor algemene informatie over gezondheid en luchtkwaliteit kunt u terecht bij GGD kennisnet: www.GGDkennisnet.nl
- Voor vragen over de gezondheidssituatie in de buurt kunt u contact opnemen met uw lokale GGD: www.ggd.nl
- Voor informatie over het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit en gezondheidseffecten kunt u ook kijken op de website van het RIVM: www.rivm.nl
- Voor informatie over de concentraties en bronnen van PM10 en NO₂, kunt u terecht bij het Planbureau voor de Leefomgeving: www.pbl.nl

